

litteratura i mastacstva

Калонка рэдактара 26

Дзесям, якія нарадзіліся ў красавіку 1986 года, ужо 26... Можа быць, не-дзе на генетычным узоруні ў іх прапісана гэтае слова — “Чарнобыль”, недзе ўнутры ў іх застаўся адбітак таго чакання, невядомасці і страху. Калі твой вораг нябачны, то страшней удвая.

Я памятаю, як пасля паўчутак паўзвестак людзі чакалі нейкіх праяў, — хоць жоутага дажджу з неба, хоць смугі, як куплялі ёд, зачынялі форкткі і не выпускалі на вуліцу малых... Але ж нічога не бачна, дык можа нічога і няма?.. А страх не сышодзіў, бо не было інфармацыі. Калі сёння здараецца бяда на іншым канцы свету, тэлебачанне, інтэрнэт, радыё — усё імкненне хутчэй распавесці пра яе. А тады былі толькі шэпты, чуткі і — страх. Мы, дзеся, збіраліся ў двары і сур'ёзна разважалі пра тое, каму колькі засталося...

Калі пра Вялікую Айчынную вайну многае становіща вядомым толькі цяпер, калі пісьменнікі ўсё яшчэ адкрываюць для сябе і чытача нашу даўнюю гісторыю, то што казаць пра падзеі, якія яшчэ не сцерліся з памяці. Чарнобыль чакае — ужо не ахвяр, а тых, хто здолеет асынаваць яго быль і ператварыць у мастацтва больш цэлага народа.

Перыяд паўраспаду Цэзія-137 — 30 гадоў. Але зямля атручана не толькі радыяцыяй — яна атручана страхам, і хто ведае, колькі трэба гадоў, каб пазбавіцца гэтай атрутні.

Не ўсім дзесям, якія нарадзіліся ў красавіку 1986 года, ужо 26...

Таццяна СІВЕЦ

Знакі нашай непаўторнасці

На сусветным календары знамянальных дат дзень 18 красавіка з'явіўся амаль трыццаць гадоў таму. Устаноўлены ён быў рашэннем Асамблеі Міжнароднага савета па пытаннях аховы помнікаў і адметных мясцін, створанай пры ЮНЕСКА, і адзначаецца з вясны 1984-га як Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін. Зразумела, што дзень гэты вылучаеца ў чарадзе каляндарных падзеяў не як свята, а як штогадовы напамін пра тэму, актуальную для ўсяго цывілізаванага свету, важную для кожнага сумленнага чалавека. Тэму, неад'емную ад працэсаў захавання, развіцця і папулярызацыі культурнай адметнасці розных нараодаў, краін, рэгіёнаў.

**Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
фота Кацуся Дробава,
калаж Віктара Калініна**

Сучасная Беларусь імкненца да прыкладу развітых еўропейскіх краін, дзе ашчадна і далікатна ставяцца да ўласнай мінуўшчыны, захоўваюць гістарычныя ландшафты, нават пасля археалагічных раскопак аднаўляюць краявіды памятных мясцін. Адпаведным чынам развіваецца і наша заканадаўства, скіраванае на рэстаўрацыю, рэканструкцыю, ахову і пропаганду гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. Прыкладам — шэраг адпаведных урадавых праограм, дзяржаўных рашэнняў, скіраваных на аднаўленне замкаў Беларусі, палацаў-паркавых комплексаў і сядзіб, старажытных культавых пабудоў і тэатраў. Тут і комплексная ўвага да развіцця горада Полацка ў 2008 — 2012 гадах, і распачаты капитальны рамонт унікальнага фарнага касцёла ў Нясвіжы, дзе, дарэчы, праз некалькі месяціў адбудзеца доўгачаканае ўрачыстасце адкрыццё адрадзістраванай легендарнай рэзідэнцыі князёў Радзівілаў, і ўзнаўленне “святая святых” айчынага мастацтва — Купалаўскага тэатра...

Са сваёй культурнай адметнасцю, годным стаўленнем да ўласнай — далёка не адназначай і драматычнай, але бааратай і вялікай — гісторыі мы можам заняць “пачэсны пасад між народамі”, якія па-

куль яшчэ, на жаль, гэтае маля ведаюць пра старажытную і маладую краіну ў самым цэнтры Еўропы. Зрэшты, а наколькі мы самі ведаем сябе, ці ўяўляем глыбіню і веліч гісторыка-культурнага патэнцыялу Беларусі?

Дуга Струве; Камянецкая вежа; Гомельскі палацава-паркавы ансамбль; Барыса-глебская (Каложская) царква ў Гродне; Аўгустоўскі канал; узоры абарончага дойлідства — Сынкавіцкая царква ды касцёл у Камаях; замкавы комплекс “Mip”, з якога пачалося далучэнне нашых каштоўнасцей да славутага Спісу ЮНЕСКА; гарады-музеі Полацк, Заслаўе, Тураў, Пінск, Нясвіж; плошча ў Паставах і Шклоўская ратуша; руіны Наваградзкага і Крэўскага замкаў; 600-гадовая Белавежская пушча. Рамантычная Лошыца. Паэтычныя Вязынка, Мікалаеўшчына і Ракуцёўшчына. Мясціны Адама Міцкевіча, Напалеона Орды і Станіслава Манюшкі, Міхала Клеафаса Агінскага, Тадэвуша Касцюшкі. Віцебск Салірцінскага, Шагала і Малевіча. А яшчэ — Брэсцкая крэпасць; “Хатынь”, “Яма” і “АЗарычы”; Буйніцкае поле...

Не пералічыць беларускіх помнікаў і гістарычных мясцін, звязаных з дзеяноўшчынай прымеркавана выстаўка, што адкрылася ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Праз унікальныя экспанаты з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва навукова-тэхнічнай

Гістарычныя мінскія будынкі, над праектамі якіх працаўаў І. Лангбард, сёння — помнікі архітэктуры, якія ахоўваюцца дзяржавай.

кожным кроку можна заўважыць сляды далёкай і нядаўнай гісторыі, знакі нашай са- масці, непаўторнасці. Подых мінулай эпохі, калейдаскоп гістарычных падзеяў, рысы адметнай культуры, значнасць вядомых асоб — усё гэта часам аб'ядноўваецца ў адну непадзельную з'яву. Менавіта як такую з'яву ўспрымаеш і вядомыя чатыры будынкі ў цэнтры Мінска: Дом урада (1934), Дом Чырвонай Арміі — сённяшні Цэнтральны дом афіцэраў (1939), Тэатр оперы і балета (1937), галоўны корпус Акадэміі навук БССР (1940). Яны не толькі вызначаюць і робяць пазнавальным архітэктурнае аблічча горада: гэта — неацэненная спадчына, помнікі, якія, нягледзічы на зняшчальныя авіяналеты і артабстрэлы, перажылі вайну і паўсталі ў адноўленай сталіцы як сімвалы дасягненняў айчыннага дойлідства, неадлучныя ад культурна-гістарычных працэсаў. Чатыры выбітныя будынкі ў сталіцы, а таксама Дом Саветаў у Магілёве (1939) сталіся ўвасабленнем найболыш значных і смелых ідэй архітэктара Іосіфа Лангбарда.

Да 130-годдзя гэтага таленавітага дойліда, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, доктара архітэктуры, прафесара прымеркавана выстаўка, што адкрылася ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Праз унікальныя экспанаты з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва навукова-тэхнічнай

► 9

У нумары: ✓ Пакінуць летапіс танца

Фаліянт ад Міколы Козенкі

► 9

✓ Графіка як паэзія

Валерый Славук і Уладзімір Савіч ладзяць юбілейныя выстаўкі

► 16

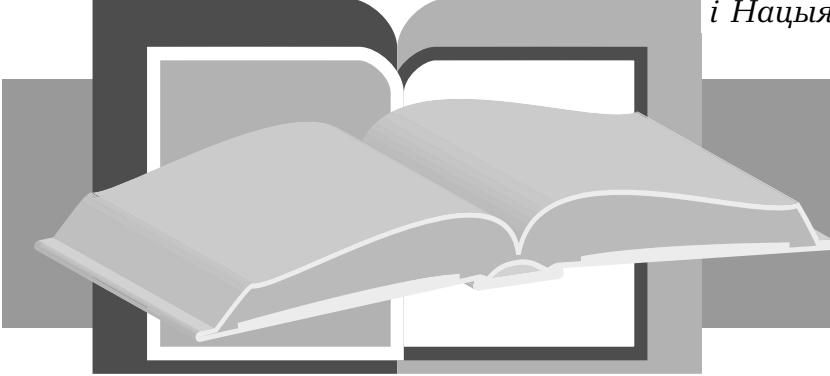

Кніжны свет

20 красавіка 2012 г.

Тыя, хто ўважліва сочыць за тэленавінамі, прыгадаюць сюжэт праграмы “Контуры”, які расказваў пра дзесяцігадовую мінскую школьніцу Лізавету Голікаву — чэмпіёнку Еўропы па выкананні ірландскіх танцаў. Навучыцца гэтаму мастацтву можна ў Мінскім дзяржаўным Палацы дзяцей і моладзі. Яркае відовішча, вартае ўвагі захапленне, але... Сумна, што не было побач сюжэта пра не менш каштоўную спадчыну — беларускі народны танец.

Пакінуць летапіс танца

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА,
фота Кастуся Дробава

У адным экзэмпляры

Пра захаванне беларускага танца дбаюць сёння зацікаўленыя энтузіясты. Адзін з такіх людзей — Мікола Козенка, выкладчык кафедры этнографіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Аўтар ідэі, канцэпцыі, мастацкі і навуковы кіраўнік, сцэнарыст, рэжысёр-пастаноўшчык, этнахарэограф фестывалю “Берагін” ў Акцыябрскім, што на Гомельшчыне. Аўтар і ўкладальнік шматлікіх выданняў. Назавём некалькі з іх, што ўбачылі свет за апошнія два гады ў выдавецтве “Чатыры чвэрці”: “Жыццё і лёс Адама Чопчыца” (да 90-годдзя з дня нараджэння заслужанага дзеяча культуры Беларусі), “У тэзаўрусе Беларусі” (да 80-годдзя Энгельса Даравашвіча, лаўрэата Дзяржаўнай прэмii, доктара філасофскіх навук), “Беларускі народны танец: традыцыі і сучаснасць (Магілёўшчына)”. Іх яднае скіраванасць на выяўленне і аднаўленне, папулярызацыю традыцыйнай мастацкай культуры, а дакладна — харэаграфічнай, музычнай, песеннай. Аб’ект увагі аўтара і тыя, хто спрычынены да гэтых відаў мастацтва, — унікальныя людзі Беларусі, навукоўцы, практикі, складальнікі дапаможнікаў.

Амаль 700-старонкавы фаліянт “Беларускі народны танец: традыцыі і сучаснасць (Магілёўшчына)”, што абагульняе вынікі комплекснага даследавання (памежжа ХХ — пачатку ХXI стагоддзя) танцовальнай культуры рэгіёна Магілёўскага Падняпроўя, сёння існуе толькі ў адным экзэмпляры.

Погляд збоку

“Нашай краіне пашанцавала, — адзначае Мікола Козенка, — бо ёсьць жывая традыцыя, жывы фальклор. Наша культура цікавіць даследчыкаў з іншых краін, якім не трэба тлумачыць неабходнасць вывучэння каранёвых, стыхійна склаўшыхся форм культуры, што існавалі тысячагоддзі і паспяхова выконвалі сваю галоўную функцыю — задавальненне фізічных і духоўных запатрабаванняў этнасу як біясацыйнай сістэмы”.

Фальклорысты даследуюць асобныя каранёвыя формы арганізацыі мыслення і паводзін, таму што многія элементы вісковых ўсходніх культур увайшли ў светапогляд і паводзіны гараджан і невынішчальны з іх культуры, бо аховаюць психічнае і фізічнае здароўе чалавека, бароняць яго ад стрэсаў, адзіноты, канфліктаў з сабою і асяродкам. Перайманне традыцый, што прapanуць шешта карыснае для гісторычнага

вопыту і стратэгіі выжывання чалавечства ўвогуле, асабліва актуальнае сёння. Асэнаванне спадчыны, пошук форм яе інтэграцыі ў сучаснасць патрабуе сёня ад самадзейных калектываў не толькі змястоўнага і адметна выбудаванага твора, але і прафесійнай падрыхтаванасці яго выкананіць. Толькі для гэтага раздзела зроблена 540 фотаздымкаў.

“Перад вами вопыт аднаго балетмайстра Віктара Папова, які плённа выкладае. Але выкарыстоўвае і культуру іншых народаў. Но нельга выконваць наш танец, не валодаючи пэўным культурным узроўнем”.

Над першым томам гэтага выдання працаўаў не вельмі вялікі калектыв: Ала Касінец — выкладчык Магілёўскага каледжа мастацтваў, Віктар Папоў — мастацкі кіраўнік заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь харэаграфічнага ансамбля “Рунь” Магілёўскага гарадскога цэнтра культуры, спецыялісты Магілёўскага абласнога цэнтра народнай творчасці Алена Цішкевіч, Святланы Рыбакова, Наталля Русіян.

“Прапанава стварыць такое выданне з’явілася, калі мы пачалі працаўаць над серыяй “Традыцыйная мастацкая культура беларусаў” (аўтар — Тамара Варфаламеева), — згадвае Мікола Козенка. — Шмат назапашанага матэрыялу, які не павінен застацца мёртвым. А яшчэ больш того, што мы не паспелі запісаць — таму пакуль хапае работы і для нас, і для ўсіх, каго цікавіць беларуская народная культура. Плануем зрабіць серыю зборнікі, у якіх павінен быць адлюстраваны лакальны рэгіянальны народны танец у шырокім аспектзе”. Як адзначае Мікола Аляксеевіч, гэта ўзор, паводле якога будуть пабудаваны астатнія кнігі.

М. Козенка звяртаўся па дапамогу ва ўпраўленне культуры Магілёўскага аблвыканкама, у прыватнасці, да начальніка Упраўлення Анатоля Сінкайца, каб знайсці гроши і замовіць тыраж хоць 500 экзэмпляраў — забяспечыць аматарскія калектывы і бібліятэкамі. Не пашкодзіць наяўнасць кнігі і ў бібліятэках ВНУ.

Пры ўмове, што лёс гэтага выдання будзе шчаслівы, ёсць надзея, што калі-небудзь мода на беларускі народны танец, як сёння на ірландскі, ахопіць цэлы свет.

У падтрымку чытання

Генеральны дырэктор
кінастудыі
“Беларусьфільм”
Алег Сільвановіч:

Не саромеіцяся вучыцца

Вольга НОРЫНА

— У нас была багатая хатняя бібліятэка. У дзяцінстве вёў дзённік прачытанага. Сёння паглядзеў, што прачытаў у 16 годоў: амаль усю доступную на той час бібліятэку сучаснай прозы,瑪丽я Варгас Льбесу, Каміла Хасэ Сэла, Тэадора Драйзера, Лао Шэ, Янсонары Кавабату, Хорхе Борхеса, Ульяма Фолкнера...

Неабавязкова дасканала помніць книгу. Галоўнае, яна працуе над твой душой, фарміруе цябе як асобу, узбагачае твой лексікон, светапогляд. Роздум над прачытаным — гэта тое, што дазваляе табе стаць больш разумным.

Шмат чытаю і раю ўсім — чытаць трэба ўвесі час. Сёння на мایм стаўле часопісы па прафесії: “Мастацтва кіно”, “Кінамеханік” і інш., тэарэтычнае літаратура. Ты павінен дасканальвацца пастаянна. А не жадаш расці — мяняй прафесію. Інакш зробішся самому сабе бронзавым помнікам. Будзеш расказваць адно і тое ж шмат разоў і сам не разумець, што цягнік жыцця пайшоў. А маладому чалавеку трэба ведаць, што калі хочаш быць цікавым для дзяўчат (а яны куды больш чытаюць і хутчэй прагрэсіруюць), каб быць заўважаным, трэба чытаць яшчэ больш. И не саромеіцца вучыцца.

Ёсць шмат літаратораў, але бракуе кінасцэнтарыстаў. На электроннай пошце кінастудыі ліжыць амаль 300 сцэнарыяў заявак. У першую чаргу чытаю тыхі сцэнарыі, якія рэдактура ці моцна лае, ці моцна хваліць. Але літараторын твор — вербальны, а кіно — гэта выява. Калі ты ўмееш звязна падаць думку на паперы, гэта яшчэ не азначае, што можаш стварыць добры сцэнарый. Чамусыці Уладзімір Карапекевіч, ужо вядомы пісьменнік, не пасаромеўся павучыцца ў Москве на двухгадовых курсах кінасцэнтарыстаў. Алеся Адамовіч не пасаромеўся — раніцай вучыўся на курсах, а ўвечары чытаў лекцыі. Чаму б нашым пісьменнікам не пасправаўца зразумець, у чым розница? Ці ўзяць у супады кінемаграфіста і зрабіць супраўды годны праект, а не абінавачваць ва ўсіх грахах рэдактуру кінастудыі.

